

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу Гнилорібова Михайла Андрійовича
на тему «Інноваційна складова міжнародної конкурентоспроможності
світових виробників промислової продукції»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В сучасних реаліях інновації виступають драйвером розвитку всіх учасників міжнародних економічних відносин. Особливо критично це питання постає з точки зору розвитку промислового сектору, оскільки саме він є основою для впровадження та використання нових технологій, а також реалізації високотехнологічної продукції. Керівники промислових компаній – гігантів вважають, що використання передових виробничих технологій є ключем до нових джерел підвищення конкурентоспроможності в майбутньому. Тому, з огляду на те, що галузь промислового виробництва все частіше використовує сучасні продукти, інноваційні технологічні процеси і матеріали, за даними аудиторської компанії Deloitte, у 2016-2017 рр. центр впливу в сфері промислового виробництва змістився в десятку найбільш конкурентоспроможних країн світу (США, Німеччина Японія та Великобританія), в той час як Україна зовсім не увійшла до списку з 40-ка досліджуваних країн. Виходячи з вищезазначеного, для нашої держави є вкрай важливим перегляд пануючих норм та принципів, які виявляються недієвими, та сформувати новий вектор, орієнтований на посилення міжнародних конкурентних позицій промислового сектору за рахунок активізації інноваційного потенціалу.

Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених завдань. Розвиток теоретико-методологічних засад дослідження проблеми формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції та розробка науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентних

переваг національних виробників промислової продукції на світових ринках у рамках реалізації механізмів трансформації стратегій розвитку, організаційних структур та культури компаній, що є метою дисертаційного дослідження М.А. Гнилорібова, має важливе наукове та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація М.А. Гнилорібова виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету імені Василя Стуса за темами: «Підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України в інтеграційних об'єднаннях: регіональний та галузевий аспект» (номер держреєстрації 0106U012484, 2006–2010 рр.); «Розвиток старопромислового регіону на засадах інноваційної стратегії та трансферу знань» (номер держреєстрації 0111U009621, 2011–2015 рр.); «Формування міжнародної конкурентоспроможності регіону на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку» (номер держреєстрації 0113U003659, 2013–2017 рр.); «Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища» (номер держреєстрації 0118U002395, 2018–2020 рр.).

У межах зазначених тем, М.А. Гнилорібовим запропоновано важелі державної політики, які мають ґрунтуватись на принципах державної підтримки розвитку фундаментальних, прикладних досліджень і розробок, економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств; здійснення антимонопольних заходів; підтримки розвитку інноваційних компетенцій у науково-технічній сфері та технічній освіті; систематизовано організаційно-функціональне забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики; удосконалено теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань; запропоновано кількісний інструментарій оцінки впливу інноваційної діяльності промислових компаній на показники, що характеризують їх міжнародну конкурентоспроможність.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації М.А. Гнилорибова, є достатньо обґрунтованими, що підтверджується опрацюванням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації по тематиці дослідження, належною апробацією результатів дослідження. Рівень проведеного дослідження дає можливість стверджувати про глибоку обізнаність дисертанта з науково-практичними розробками провідних зарубіжних вчених щодо вивчення проблематики формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності виробників.

Інформаційною базою дослідження є офіційні матеріали та публікації комісій ООН, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Всесвітнього економічного форуму, World Steel Association, а також Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, монографічна та періодична література, результати власних досліджень автора.

М.А. Гнилорібов грамотно використав багато методів наукового дослідження, а саме: діалектичний, системно-структурний методи, методи теоретичного узагальнення, аналізу, синтезу та групування, логіко-історичний метод, методи аналізу, індукції, дедукції, економіко-математичного моделювання та порівняння, статистичні методи, методи порівняльного аналізу, системно-динамічне моделювання та кореляційно-регресійний метод.

Використання такого інструментарію дослідження дозволило дисертанту вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема визначити детермінанти глобального конкурентного середовища в епоху формування глобальної економіки знань та техноглобалізму; визначити місце інноваційної складової в системі міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній;

систематизувати напрями генезису теорії дифузії інновацій як підґрунтя інноваційного розвитку галузей економіки та країн; дослідити детермінанти сучасної інноваційно-промислової політики країн; проаналізувати глобальні тренди та динаміку кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі; дослідити напрями інноваційного розвитку в сталеливарному секторі світової металургійної промисловості; визначити важелі та інструменти механізму державної підтримки конкурентоспроможності національних виробників; сформулювати підходи до моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції; систематизувати пріоритетні напрями формування конкурентної інноваційної стратегії національних виробників металургійної продукції в сучасних умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи М.А. Гнилорібова підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, за кордоном, у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, використанням у практичній діяльності державними установами і закладами, а також у навчальному процесі.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються новизною, що в комплексі спрямована на поглиблення теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності виробників промислової продукції та розробку науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційної складової їх конкурентних переваг на світових ринках.

Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і рекомендацій науково-теоретичного та практичного змісту. Зокрема, слід

відзначити удосконалений автором концепт глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції. На відміну від наявних підходів, основними детермінантами визначено: поступову зміну лідерської архітекτονіки; зростання значущості інноваційної складової в конкурентній стратегії виробників; підсилення впливу механізмів державного регулювання; підвищення вимог до соціальної відповідальності; трансформація моделі ринкових відносин у галузі від вертикальної інтеграції до довгострокових гнучких мережевих партнерств (с. 175-194).

Основним науковим результатом, що характеризується новизною, є уточнені автором теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань. Встановлено, що одним із важливих завдань інноваційної політики міжнародної компанії зрілих галузей промисловості є формування власного інтелектуального капіталу; формування банку даних про інноваційні продукти в галузі: виконані проекти, розроблені технології і продукти, проведені перспективні дослідження маркетингового середовища; утворення інноваційної системи комунікацій і культури організації; створення ключових компетенцій забезпечення стійких конкурентних переваг і стратегічного лідерства на ринку, подальше перетворення ключових компетенцій в інновації; попередження подій і «формування» майбутнього за рахунок розвитку здатності організації до стратегічного бачення майбутнього бізнес-портфелю (с. 125-156).

Удосконалений кількісний інструментарій оцінки впливу інноваційної діяльності промислових компаній на показники, що характеризують їх міжнародну конкурентоспроможність. Ключовим елементом запропонованого інструментарію є системно-динамічна модель взаємозв'язку фінансової результативності компанії та інвестицій у інноваційні та соціальні проекти, на засадах проведеної апробації якої було зроблено висновок про найбільш ефективні напрямки реалізації інноваційних можливостей металургійних компаній через впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, підвищення ефективності бізнес-процесів за рахунок

впровадження концепції «виробництво без втрат» тощо (с. 162-175).

Заслуговує на позитивну оцінку підтвердження авторської гіпотези, що в епоху формування техноглобалізму, зростання глобальної конкурентоспроможності та підсилення вимог глобальної стратегії сталого розвитку стимулюється реалізація потенціалу інноваційного розвитку зрілих галузей промисловості, в тому числі металургії (с. 101-122).

Автором запропоновано концептуально-організаційні засади інноваційної промислової політики країн, які ґрунтуються на таксономії інноваційної промислової політики Дж. Вейсса, що передбачає класифікацію країн за трьома стадіями розвитку індустріалізації. Автором визначено, що система організаційно-функціонального забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики має включати створення скоординованої інноваційної інфраструктури, що забезпечує підвищення ефективності організаційних структур фінансового забезпечення інноваційної діяльності; залучення коштів для розвитку прикладних досліджень; сприяння імплементації результатів досліджень у вітчизняному виробництві промислової продукції, контроль за виконанням принципів та пріоритетів державної інноваційної політики (с. 156-162).

Все вищевикладене дає підстави зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання дисертації виконані. Висновки, сформульовані у дисертаційній роботі, відповідають її змісту, підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у розвитку теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності виробників промислової продукції та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційної складової їх конкурентних переваг на світових ринках. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень детермінант сучасної інноваційно-промислової

політики країн, забезпечують методичну основу для моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції, розробки відповідної системи заходів. Науково-методичні та практичні рекомендації знайшли застосування у діяльності ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» при виконанні науково-дослідної роботи відомчої тематики «Розвиток фінансових інститутів ЄС: виклики для фінансової політики України» (довідка №485-15/467 від 07.12.2018 р.); Донецької торгово-промислової палати під час формування мереж комунікацій для сталого розвитку бізнесу членів Донецької торгово-промислової палати на регіональному, національному, міжнародному рівнях (довідка № 1265/06.04-04 від 04.12.2018 р.); Інституту економіки промисловості НАН України при підготовці матеріалів для науково-дослідної роботи «Формування інституційного середовища модернізації економіки старопромислових регіонів України» (номер держреєстрації 0118U004441) (довідка №296/к-82 від 12.12.2018 р.); Корпорації «Індустріальна спілка Донбасу» (акт № 126/5 від 17.12.2018 р.).

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні навчальних дисциплін «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Міжнародний менеджмент» (довідка №316-02/01.1.3-45 від 22.11.2018 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Основні результати дослідження М.А. Гнилорибова, які покладено в основу його кандидатської дисертації викладено у 10 наукових працях, з них 1 розділ у зарубіжній колективній монографії, у наукових фахових виданнях

України – 6 статей, у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз – 2 статті, 1 публікація за матеріалами науково-практичних конференцій.

Автореферат дисертації відображає її зміст та не містить положень, які не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації

Поряд з викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень. Зокрема, вважаємо за необхідне надати такі зауваження:

1. У роботі автором запропоновано класифікацію факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність компанії (п. 1.2, с. 40). Потребує додаткового обґрунтування, чому було здійснено саме таке групування зовнішніх та внутрішніх факторів.

2. Робота значно виграла б, якщо автор більше уваги приділив не аналізу дефініцій понять «конкурентоспроможності» та «інновацій», а дослідженню методів, цілей, інструментів розвитку інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції (с. 33-52).

3. Додаткового обґрунтування потребує обрання ПАТ «ДМК» для моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності виробників металопродукції (с. 164-175). На наш погляд, доцільно було б здійснити моделювання на прикладі декількох підприємств та порівняти отримані результати.

4. Дисертантом за допомогою теорії кореляції визначено ступень зв'язку між інноваціями, виконанням однієї з ключових Цілей сталого розвитку – зниженням викидів CO₂, часткою промислового виробництва у ВВП країни, загальним обсягом виробництва сирової сталі, виробництвом сирової сталі способом кисневих конверторів, часткою виробництва сирової сталі в кисневих конверторах у загальному виробництві сирової сталі, виробництвом сирової сталі в електродугових печах, часткою виробництва сирової сталі

способом електродугових печей у загальному обсязі виробництва сталі і зростанням ВВП у 10 країнах світу – лідерах у виробництві металургійної продукції (Бразилії, Китаю, Німеччині, Індії, Південній Кореї, Росії, Туреччині, Україні, США, Японії) (с. 131-156). На наш погляд, у роботі доцільно було б навести не тільки висновки по окремим країнам, а й виокремити загальні тенденції, що притаманні для всіх країн, що були проаналізовані.

5. Не заперечуючи практичну значущість запропонованих дисертантом важелів та інструментів державної політики підтримки конкурентоспроможності національних виробників, слід наголосити на тому, що конкретизації потребують окремі з них, за рахунок яких передбачається підтримка попиту на інноваційні товари (с. 160).

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про її складність і актуальність.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура дисертаційної роботи логічна, традиційна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Повний обсяг дисертації становить 256 сторінок комп'ютерного тексту, обсяг основного тексту становить 200 сторінок. Містить 24 таблиці, 54 рисунки, 5 додатків (на 38 сторінках). Список використаних джерел налічує 193 найменування (на 18 сторінках).

Робота виконана у науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. За обсягом, змістом, структурою, повнотою викладу результатів, оформленням вона відповідає встановленим вимогам. Зміст автореферату адекватно відображає основні положення дисертації.

Загальний висновок

Дисертація М.А. Гнилорибова «Інноваційна складова міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції» є

завершеним науковим дослідженням, містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності виробників промислової продукції та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційної складової їх конкурентних переваг на світових ринках. Обрану тему розкрито, мету досягнуто повністю, завдання роботи вирішено. Дисертаційна робота за змістом та науковим рівнем відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст автореферату у повній мірі відповідає основним положенням дисертаційної роботи. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

На підставі проведеного аналізу доцільно зробити висновок, що дисертаційна робота «Інноваційна складова міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор – Гнилорибов Михайло Андрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат економічних наук, доцент

Д. А. Глухова

ПІДПИС
ПРОФЕСОР
КАРАУЛЬНИ
19.11

Handwritten signature in blue ink.